

Organizacje społeczne proponują własną ustawę o ochronie sygnalistów

Osoby, które reagują na nieprawidłowości w miejscu pracy (tzw. sygnaliści / ang. whistleblowers) nie mają w Polsce właściwej ochrony prawnej. W październiku 2017 r. rząd zaproponował pewne rozwiązania w ramach projektu ustawy o jawności życia publicznego. Spotkały się one jednak z uzasadnioną krytyką ze strony organizacji obywatelskich, związków zawodowych, organizacji pracodawców i zagranicznych ekspertów. Tom Devine z Whistleblowers International Network propozycje rządowe określił wręcz jako „pułapkę na sygnalistów”

Już 23 listopada Fundacja im. Stefana Batorego, Forum Związków Zawodowych, Helsińska Fundacja Praw Człowieka i Instytut Spraw Publicznych, w ramach konsultacji rządowej propozycji przepisów o jawności życia publicznego przedstawiły wstępną wersję projektu [obywatelskiej ustawy o ochronie sygnalistów](#).

Gotowy tekst projektu omówiono 6 kwietnia 2018 r. na seminarium „Ustawa o ochronie sygnalistów w Polsce. Potrzeby, propozycje i standardy”. Wydarzenie było otwarciem społecznych konsultacji tego projektu.

Sygnaliści obok niezależnych mediów i organizacji strażniczych odgrywają istotną rolę w życiu publicznym patrząc na ręce władzy, czy międzynarodowym korporacjom. Dzięki byłemu pracownikowi Cambridge Analytica, Christopherowi Wylie'owi miliony użytkowników Facebook-a dowiedziało się, że dane ich oraz ich znajomych zostały nieuczciwie pozyskane i użyte do profilowania przekazów politycznych dla celów kampanii wyborczej w USA. W Polsce major Robert Pankowski ujawnił ukrywane dotąd nadużycia wewnątrz Żandarmerii Wojskowej, włącznie z mobbingiem wobec kobiet, wyłudzeniem dodatków wojennych dla żołnierzy, czy nielegalnym stosowaniem technik operacyjnych. Bezskutecznie próbował zainteresować tym problemem szefostwo armii.

Apele organizacji społecznych, ekspertów i kolejnych Rzeczników Praw Obywatelskich o stworzenie ochrony prawnej dla sygnalistów nie przyniosły dotąd żadnych efektów. Polityków nie przekonują argumenty, że pracownicy ujawniający nieprawidłowości w imię dobra publicznego padają ofiarami dyskryminacji ze strony przełożonych i współpracowników. Tymczasem coraz więcej państw przyjmuje takie rozwiązania ustawowe. Takie ustawy obowiązują od niedawna m.in. w Szwecji, Holandii czy Słowacji. Unia Europejska zapowiada działania zmierzające do zrównania ochrony prawnej sygnalistów we wszystkich państwach członkowskich, od kilku lat wprowadzając do prawa europejskiego rozwiązania sektorowe, np. dotyczące podmiotów rynku finansowego. Podpisana przez Prezydenta 28 marca 2018 r. ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu to jeden z wielu przykładów wprowadzenia gwarancji bezpiecznego raportowania nieprawidłowości w konkretnej branży – pod wpływem unijnego prawa. Niezbędne jest jednak stworzenie kompleksowych rozwiązań. W trakcie seminarium twórcy obywatelskiego projektu ustawy o ochronie sygnalistów omówili najważniejsze założenia takiej regulacji:

- objęcie ochroną prawną wszystkich osób pracujących, niezależnie od podstawy prawnej zatrudnienia i sektora w którym pracują;
- możliwość ochrony osób zgłaszających informacje o szerokim zakresie spraw, które zagrażają interesowi publicznemu (**nie tylko** korupcji, ale również mobbingu, przestępstw przeciwko środowisku, własności intelektualnej, nieprzestrzeganie regulacji wewnętrznych i kodeksów etyki);
- uregulowanie trzech ścieżek raportowania nieprawidłowości: wewnątrz organizacji, do zewnętrznych organów oraz do opinii publicznej;
- obligatoryjność tworzenia wewnętrznych procedur zgłaszania nieprawidłowości w sektorze publicznym;

Wspieraj z nami demokrację w Polsce! Przekaż 1% Fundacji im. Stefana Batorego. W PIT wpisz nr KRS: 0000101194. Więcej na: www.1procent.batory.org.pl

Fundacja im. Stefana Batorego jest organizacją pożytku publicznego, zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000101194.

- obowiązek konsultowania wewnętrznych procedur zgłaszania nieprawidłowości ze związkami zawodowymi;
- ochrona tożsamości sygnalisty;
- zakaz podejmowania działań odwetowych wobec sygnalisty pod groźbą kary;
- wyłączenie sygnalisty z odpowiedzialności prawnej z tytułu naruszenia tajemnicy prawnie chronionej i naruszenia dóbr osobistych;
- powołanie Komisji ds. Ochrony Sygnalistów jako organu opiniodawczo-doradczego obserwującego realizację przepisów o ochronie sygnalistów;
- złagodzenie odpowiedzialności karnej dla pracodawców, którzy wdrożyli wewnętrzny system informowania o nieprawidłowościach;
- dostęp sygnalistów do bezpłatnej pomocy prawnej.

„To w jaki sposób traktuje się sygnalistów w danym kraju, świadczy o tym jak pojmujemy czym jest dobro wspólne. Osoby, które ostrzegają nas przed łamaniem praw obywatelskich, ujawniają marnotrawstwo publicznych pieniędzy, korupcję czy zagrożenia dla zdrowia i życia ludzkiego zasługują na specjalną ochronę. Narazają się w interesie nas wszystkich, ich informacje powinny być należycie weryfikowane, a oni sami korzystać z rozwiązań, które będą w stanie uchronić ich przed utratą pracy czy mobbingiem. Nie ma do tego lepszego narzędzia aniżeli osobna ustawa o ochronie sygnalistów, której kształt zaproponowaliśmy i do której będziemy dalej starać się obywateli i rządzących”. - mówi Marcin Waszak z Fundacji im. Stefana Batorego

Chcielibyśmy, na miarę naszych możliwości, poddać projekt przygotowany przez organizację społeczne ocenie, zanim podejmiemy dalsze działania rzecznicze. Każdy może skomentować jego treść w formularzu umieszczonym na stronie: www.sygnalista.pl/projekt-ustawy. Na uwagi czekamy do 21 maja 2018 r.

Przypisy:

[1] Stanowisko Fundacji Batorego, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Instytutu Spraw Publicznych do projektu ustawy o jawności życia publicznego w zakresie ochrony sygnalistów
<https://bit.ly/2zgVsLY>

[2] Lista gości i szczegółowy program seminarium
<https://bit.ly/2q8irpe>

[3] Wybrane publikacje organizacji pozarządowych:

[A. Wojciechowska-Nowak, Ochrona prawna sygnalistów w doświadczeniu sędziów sądów pracy. Raport z badań, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2011;](#)
[A. Kobylińska, M. Folta, Sygnaliści – ludzie, którzy nie potrafią milczeć, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2015;](#)
[G. Makowski, M. Waszak \(red.\), Sygnaliści w Polsce okiem pracodawców i związków zawodowych, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2016;](#)
[D. Głowacka, A. Płoszka, M. Szczaniecki, Wiem i powiem – ochrona sygnalistów i dziennikarskich źródeł informacji. Praktyczny przewodnik, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2016.](#)

[4] Standardy ochrony przyjęte przez organizacje międzynarodowe:

[Protection of whistleblowers. Recommendation CM/Rec\(2014\)7 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30 April 2014 and explanatory memorandum](#)
[Committing to Effective Whistleblower Protection, OECD Publishing, Paris 2016](#)
[A Best Practice Guide for Whistleblowing Legislation, Transparency International 2018](#)

KONTAKT:

Grzegorz Makowski

Fundacja im. Stefana Batorego

kom: 793 451 184

e-mail: gmakowski@batory.org.pl

Marcin Waszak

Fundacja im. Stefana Batorego

e-mail: mwaszak@batory.org.pl

Wspieraj z nami demokrację w Polsce! Przekaż 1% Fundacji im. Stefana Batorego. W PIT wpisz nr KRS: 0000101194. Więcej na: www.1procent.batory.org.pl

Fundacja im. Stefana Batorego jest organizacją pożytku publicznego, zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000101194.